

Očkovanie detí v predškolskom veku

tri roky a štyri mesiace

Úvod

Tento informačný leták obsahuje fakty o preočkovaní vakcínou proti diftérii, tetanu, pertussis, detskej obrne a o druhej MMR vakcíne určenej na preočkovanie, ktorá je deťom podávaná pred tým, ako začnú chodiť do školy. Ak sa o týchto informáciách chcete porozprávať, konzultujte prosím svojho obvodného lekára, zdravotnú opatrovateľku alebo zdravotnú sestru. Ďalšie informácie tiež nájdete na webových stránkach:

www.publichealth.hscni.net alebo www.nhs.uk/planners/vaccinations

Vakcína proti diftérii, tetanu, pertussis a detskej obrne

Táto vakcína chráni deti proti diftérii, tetanu, pertussis (čiernemu kašľu) a detskej obrne. Vakcína proti detskej obrne sa v súčasnosti podáva taktiež injekčne, nie ústne.

Vaše dieťa by malo byť prvýkrát zaočkované vo veku troch rokov a štyroch mesiacov (pred nástupom do školy).

Ďalšie očkovanie proti diftérii, tetanu a obrne by malo absolvovať v 14-tich a 18-tich rokoch.

Ako vieme, že táto vakcína je bezpečná a účinná?

Pred tým, ako je vakcína podaná, musí prejsť mnohými testami, aby sa overilo, že je bezpečná a že funguje. Tieto skúšky pokračujú dokonca aj po tom, čo sa vakcína zavedie. Používajú sa iba tie vakcíny, ktoré úspešne prejdú všetkými bezpečnostnými testami. Všetky lieky môžu spôsobiť vedľajšie účinky, ale vakcíny patria medzi najbezpečnejšie lieky. Výskum z celého sveta ukazuje, že očkovanie je najbezpečnejším spôsobom, ako ochrániť zdravie vášho dieťaťa. Ďalšie informácie o vedľajších účinkoch nájdete v odseku „Vedľajšie účinky vakcín“.

Hovorí sa, že vakcíny obsahujú thiomersal (ortuť)

Vo vakcínach podávaných rutinne v rámci očkovacieho kalendára pre deti sa už thiomersal nepoužíva. Miniatúrne množstvo ortuti sa používalo viac ako 60 rokov kvôli uchovaniu vakcín. Počas tohto času nebolo nikdy dokázané, že by to spôsobilo

nejakú škodu. Používanie thiomersalu bolo ale postupne ukončené v rámci svetového programu na zníženie vystavenia sa účinkom ortuti zo zdrojov, ktorým je možné sa vyhnúť.

Akým ochoreniam táto vakcína zabráni?

Diftéria

Diftéria je závažné ochorenie, ktoré rýchlo postihuje dýchacie cesty. Môže poškodiť srdce a nervový systém a v závažných prípadoch môže spôsobiť smrť. Pred tým, ako bola zavedená vakcína proti diftérii, sa v Severnom Írsku vyskytovalo až 1 500 prípadov diftérie ročne.

Tetanus

Tetanus je bolestivá choroba, ktorá postihuje svaly a môže spôsobiť problémy s dýchaním. Je spôsobená vtedy, ak sa mikróby, ktoré sa nachádzajú v pôde a hnoji, dostanú cez otvorené rany alebo popáleniny do tela. Tetanus postihuje nervový systém a môže spôsobiť smrť. Neprenáša sa z jednej osoby na druhú.

Pertussis (čierny kašeľ)

Čierny kašeľ je ochorenie, ktoré spôsobuje dlhé záchvaty kašľa a dusenia, čo narušuje normálne dýchanie. Môže trvať až 10 týždňov. U malých detí môže mať veľmi závažný priebeh a u detí do 1 roku môže dokonca spôsobiť smrť. Pred tým, ako bola zavedená vakcína proti pertussis, bolo v Severnom Írsku evidovaných 3 500 prípadov pertussis ročne.

Detská obrna

Obrna je vírus, ktorý napáda nervový systém a môže spôsobiť trvalé ochrnutie svalov. Ak postihne hrudníkové svaly alebo mozog, detská obrna môže spôsobiť smrť. Pred tým, ako bola zavedená vakcína proti detskej obrne, vyskytovalo sa v Severnom Írsku až 1 500 prípadov paralytickej obrny ročne.

Vedľajšie účinky vakcíny

U väčšiny detí sa neprejavia žiadne vedľajšie účinky, avšak každé dieťa je iné. U vášho dieťaťa sa môžu vyskytnúť nasledujúce vedľajšie účinky, ktoré sú zvyčajne len mierne:

- podráždenosť do 48 hodín po zaočkovaní,
- mierne zvýšená teplota (pozri str. 14),
- malá hrčka na mieste vpichu injekcie. Jej výskyt môže trvať niekoľko týždňov a potom sa začne pomaly vytrácať.

Ak si myslíte, že sa u vášho dieťaťa prejavila iná reakcia na vakcínu proti diftérii, tetanu, pertussis a detskej obrne, o ktorej ste neboli informovaní, konzultujte to s vaším všeobecným lekárom, sestričkou alebo opatrovateľom/opatrovateľkou.

Rodičia a opatrovníci tiež môžu nahlásiť podozrenie na vedľajšie účinky vakcín a liekov prostredníctvom programu „Yellow Card Scheme“ (program žltých lístkov) a to buď online na www.yellowcard.gov.uk alebo telefonicky na bezplatnej linke „Yellow Card“ na čísle 0808 100 3352 (linka je otvorená od pondelka do piatku od 9:00 do 17:00).

Vo vzácných prípadoch môže vakcína spôsobiť alergickú reakciu, ako napríklad vyrážky alebo svrbenie po celom tele alebo len na určitých miestach. V ešte vzácnejších prípadoch môže u detí dôjsť k silnej alergickej reakcii, čo môže viesť k problémom s dýchaním a možno aj ku kolapsu. Volá sa to anafylaxia.

Podľa nedávnej štúdie bolo preukázané, že na pol milióna vakcín pripadne iba jeden prípad anafylaxie. Aj keď alergické reakcie vzbudzujú obavy, liečbou sa dá dosiahnuť rýchleho a úplného zotavenia.

Vo veľmi vzácných prípadoch môže dieťa o jeden alebo dva dni po podaní tejto vakcíny dostať záchvat. Zvyčajne to súvisí s veľmi vysokou teplotou (pozri nižšie uvedený odsek „**Čo sa stane, ak moje dieťa dostane po zaočkovaní vysokú teplotu?**“). Ak vaše dieťa dostane záchvat, ihneď zavolajte lekára. Deti sa zvyčajne zo záchvatu zotavia rýchlo a úplne.

Malé deti môžu záchvat dostať kedykoľvek. To znamená, že ak dostanú záchvat po podaní vakcíny, nemusí to byť nevyhnutne spojené s vakcínou. O tom, či vaše dieťa dostane ďalšie vakcinačné dávky, rozhodne váš lekár.

Vakcína MMR

Vakcína MMR chráni vaše dieťa proti osýpkam (z angl. measles – M), mumpsu (M) a rubeole (R, nemecké osýpky).

Vaše dieťa by malo byť druhýkrát zaočkované touto vakcínou MMR vo veku troch rokov a štyroch mesiacov (pred nástupom do školy).

Ak vaše dieťa nemalo prvú vakcinačnú dávku, potrebuje dve dávky s mesačným odstupom.

Odkedy tu bola v r. 1988 zavedená MMR vakcína, počet detí, ktoré sa nakazia týmito chorobami, kleslo na historicky najnižšiu úroveň.

Osýpky, mumps a rubeola môžu viesť k závažným komplikáciám.

- Osýpky môžu spôsobiť ušnú infekciu, respiračné problémy a meningitídu/encefalitídu (zápal mozgu). Pravdepodobnosť úmrtia je 1 z 2 500 – 5 000.
- Mumps môže spôsobiť hluchotu; zvyčajne je možné čiastočné alebo úplné zotavenie. U chlapcov a mužov tiež môže spôsobiť bolestivé opuchnutie semenníkov. Bola to najväčšia príčina vírusovej meningitídy u detí.
- Rubeola môže tiež spôsobiť zápal mozgu a poruchu zrážanlivosti krvi. U tehotných žien môže spôsobiť spontánny potrat alebo ich bábätkám môže spôsobiť závažné zdravotné problémy, ako napr. slepotu, hluchotu, srdечné problémy alebo poškodenie mozgu.

Je dôležité pamätať na to, že bez MMR vakcíny sa takmer každé dieťa nakazí všetkými tromi chorobami.

Má MMR vakcína nejaké vedľajšie účinky?

Ako to je u všetkých liekov, aj s vakcínami sú spojené isté vedľajšie účinky. Väčšina z nich je ale nezávažných a trvajú krátko, napríklad začervenanie a opuch v mieste vpichu.

MMR vakcína obsahuje tri rôzne vakcíny v jednej injekcii. Tieto vakcíny fungujú v rôznu dobu. Asi týždeň až 10 dní po podaní MMR vakcíny môžu niektoré deti dostať teplotu, môže sa u nich objaviť vyrážka ako u osýpok a môžu stratiť chuť k jedlu, keďže sa vtedy aktivuje očkovacia zložka osýpok. Vo veľmi vzácných prípadoch sa vášmu dieťaťu môžu asi dva týždne po podaní MMR vakcíny objaviť malé vyrážky, ktoré sa podobajú modrinám, čo je spôsobené očkovacou zložkou rubeoly. Zvyčajne sa to spraví samé, ale ak takéto škvrny zbadáte, ukážte ich lekárovi. Asi tri týždne po injekcii môže vaše dieťa dostať miernu formu mumps, keďže sa vtedy aktivuje očkovacia zložka mumps.

Niekedy môže MMR vakcína vyvolať nepriaznivú reakciu. Asi 1 dieťa z 1000 môže mať záchvat spôsobený vysokou teplotou, ktorú vyvolala očkovacia zložka osýpok (pozri nižšie uvedený odsek „**Ako liečiť horúčku**“). Neexistujú žiadne dôkazy na to, že by to spôsobovalo dlhodobé problémy. U dieťaťa, ktoré dostane osýpky, je päťkrát väčšia pravdepodobnosť, že dostane záchvat vyvolaný chorobou.

Vakcíny môžu tiež vyvolať alergickú reakciu, ale to je zriedkavé a liečba vedie k rýchlemu a plnému zotaveniu.

Asi v jednom prípade z milióna očkovaní je hlásená encefalitída (zápal mozgu). To nie je viac, ako pravdepodobnosť, že sa encefalitída vyskytne u dieťaťa, ktoré nebolo očkované. Osýpky ale spôsobujú encefalitídu u 1 z 5000 detí nakazených touto chorobou.

Z porovnaní vedľajších účinkov MMR vakcíny a vedľajších účinkov osýpok, mumps alebo rubeoly vyplýva, že vakcína je oveľa bezpečnejšia, ako tieto choroby.

Komplikácie	Výskyt po chorobe	Výskyt po prvej dávke MMR vakcíny
Záchvaty (spôsobené vysokou teplotou)	1 z 200	1 z 1,000
Meningitída/zápal mozgu (encefalitída)	1 z 200 až 1 z 5,000	1 z 1,000,000
Porucha zrážanlivosti krvi	1 z 3,000	1 z 24,000
Smrť (v závislosti od veku)	1 z 2,500 až 1 z 5,000	Žiaden

Tieto vedľajšie účinky sú ešte vzácnejšie po druhej dávke MMR vakcíny.

Fakty o MMR vakcíne

- MMR vakcína chráni deti pred osýpkami, mumps a rubeolou.
- Počas 30 rokov bolo podaných viac ako 500 miliónov očkovacích dávok MMR vakcíny vo vyše 100 krajinách. Má vynikajúci záznam o bezpečnosti.
- Neexistujú žiadne dôkazy, ktoré by MMR vakcínu spájali s autizmom alebo črevnými ochoreniami.
- Podávanie vakcín oddelene môže byť škodlivé. Deťom tak hrozí riziko, že dostanú osýpky, mumps alebo rubeolu.
- Ak je dostupná MMR vakcína, žiadna krajina neodporúča podávať všetky vakcíny oddelene.
- Rok pred tým, ako bola v Spojenom kráľovstve zavedená MMR vakcína, dostalo osýpky 86 000 detí, z čoho 16 zomrelo. Keďže táto vakcína bola v poslednej dobe menej podávaná, viedlo to v Európe k opätovnému prepuknutiu choroby a následkom toho zomrelo niekoľko detí.

A čo správy, ktoré dávajú do súvislosti autizmus a MMR vakcínu?

Aj keď sa autizmus teraz vyskytuje stále viac, k jeho zvyšovaniu dochádzalo dlho pred tým, ako bola zavedená MMR vakcína. Rodičia si často prvý krát všimnú príznaky autizmu u svojich detí po ich prvých narodeninách. MMR vakcína sa zvyčajne deťom podáva práve v tomto veku, ale to neznamená, že MMR vakcína spôsobuje autizmus.

V Dánsku, Švédsku, Fínsku, Kanade, Spojených Štátoch a Spojenom kráľovstve bol uskutočnený rozsiahly výskum zaoberajúci sa možnou spojitou medzi MMR vakcínou a autizmom, do ktorého bolo zapojených stovky tisíc detí. Nebola zistená žiadna spojitosť.

Odborníci na celom svete vrátane Svetovej zdravotníckej organizácie sa zhodujú, že medzi MMR vakcínou a autizmom neexistuje žiadna spojitosť.

Boli deti po podaní MMR vakcíny dostatočne dlho sledované, aby sa zistilo, či je vakcína bezpečná?

V USA sa MMR vakcína podáva viac ako 30 rokov, pri čom bolo podaných vyše 200 miliónov očkovacích dávok. Vo Fínsku, kde sa deťom MMR vakcína podáva od r. 1982, boli reakcie na vakcínu sledované viac ako 14 rokov. Neboli hlásené žiadne trvalé poruchy, ktoré by boli zapríčinené očkovaním. Naopak bolo preukázané, že MMR vakcína je vysoko účinná a že má vynikajúci záznam o bezpečnosti.

Nebolo by pre deti lepšie, keby mali MMR vakcíny oddelene?

Podávanie vakcín oddelene by znamenalo šesť injekcií namiesto dvoch a deti by boli prinajmenšom rok vystavené riziku nákazy dvomi chorobami. Tieto choroby môžu byť závažné a dokonca môžu spôsobiť smrť.

Objavili sa názory, že podanie troch vakcín spoločne preťaží imunitný systém detí. Nie je to ale pravda. Imunitný systém bábätiak ich od narodenia chráni pred tisícmi vírusov a baktérií, ktoré ich obklopujú.

Svetová zdravotnícka organizácia neodporúča podávanie vakcín oddelene, pretože by deti boli vystavené nákaze, pričom by to neprinieslo žiaden ošoh. Žiadna krajina na svete neodporúča podávanie MMR vakcíny oddelene ako tri samostatné vakcíny. Neexistujú žiadne dôkazy, že by podávanie vakcín oddelene bolo bezpečnejšie. Tým by sme mohli spôsobiť viac škody ako ošohu.

Existujú nejaké dôvody, na základe ktorých by moje dieťa nemalo byť zaočkované vakcínou proti diftérii, tetanu, pertussis a detskej obrne alebo MMR vakcínou?

Existuje veľmi málo dôvodov, na základe ktorých by vaše dieťa nemalo byť zaočkované. Zdravotnú opatrovateľku, lekára alebo zdravotnú sestru by ste mali informovať v týchto prípadoch:

- Ak má veľmi vysokú teplotu alebo horúčku.
- Ak malo nepriaznivú reakciu na akékoľvek očkovanie.
- Ak má na čokoľvek silnú alergiu.
- Ak má poruchu krvácania.
- Ak má kŕče alebo záchvaty.
- Ak bolo liečené na rakovinu.
- Ak má akúkoľvek chorobu, ktorá postihuje imunitný systém (napr. leukémiu, HIV alebo AIDS).
- Ak užíva akékoľvek lieky, ktoré ovplyvňujú imunitný systém (napr. vysoké dávky steroidov alebo lieky podávané po transplantácii orgánov alebo lieky na rakovinu).
- Ak trpí akoukoľvek závažnou chorobou.

Vyššie uvedené okolnosti neznamenaajú, že vaše dieťa nemôže podstúpiť očkovanie, ale pomôže to lekárovi alebo sestričke rozhodnúť sa, aké očkovanie je pre vaše dieťa najlepšie a či by vám mali poradiť niečo iné. Rodinná história neznamená, že kvôli tomu nemusí byť vaše dieťa zaočkované.

Čo sa stane, ak moje dieťa dostane po očkovaní vysokú horúčku?

Vedľajšie účinky očkovania sú zriedkavé, zvyčajne len mierne a rýchlo ustúpia. U niektorých detí môže dôjsť k zvýšeniu teploty alebo horúčke (nad 37,5 °C). Ak je tvár vášho dieťaťa na dotyk horúca a je červená alebo začervenaná, vaše dieťa má zrejme horúčku. Teplotu môžete skontrolovať teplomerom.

Horúčky sú u bábätiok a detí pomerne bežné. Často sú vyvolané infekciou. Horúčka môže u dieťaťa niekedy vyvolať záchvat. Záchvat môže byť spôsobený akoukoľvek horúčkou, buď dôsledkom infekcie alebo vakcíny. Uvedomte si, že horúčka je skôr spôsobená ochorením, ako vakcínou.

Ako liečiť horúčku

1. Teplotu dieťaťa môžete udržiavať nízku tým, ak zaistíte:

- Aby nemalo príliš veľa vrstiev oblečenia alebo pokrývok.

- Aby v izbe, v ktorej sa nachádza, nebolo príliš teplo (nemala by tam byť ani zima, ale príjemný chládok).
2. Dajte mu dostatok chladných nápojov.
 3. Dajte mu paracetamol alebo ibuprofen v tekutej forme (bez cukru). Pozorne si prečítajte návod na fľaštičke a dajte dieťaťu správnu dávku zodpovedajúcu jeho veku. O štyri až šesť hodín neskôr mu možná budete musieť dať druhú dávku.

Pamätajte, deťom mladších ako 16 rokov nikdy nedávajte lieky obsahujúce aspirín!

Ihneď zavolajte lekára, ak vaše dieťa má:

- Veľmi vysokú teplotu (39°C alebo viac).
- Záchvat.

Ak má vaše dieťa záchvat, položte ho na bok na bezpečnom mieste, keďže jeho telo sa môže mykať alebo trhať.

Program obvyklej vakcinácie počas detstva

Kedy očkovať	Choroby, pred ktorými vakcíny chránia	Spôsob podávania
2 mesiace	Záškrt, tetanus, čierny kašeľ, detská obrna a Hib	Jedna injekcia
	Pneumokoková infekcia	Jedna injekcia
	Rotavírus	Orálne
3 mesiace	Záškrt, tetanus, čierny kašeľ, detská obrna a Hib	Jedna injekcia
	Meningitída typu C	Jedna injekcia
	Rotavírus	Orálne
4 mesiace	Záškrt, tetanus, čierny kašeľ, detská obrna a Hib	Jedna injekcia
	Pneumokoková infekcia	Jedna injekcia
Tesne po dovŕšení jedného roka	Osýpky, mumps, rubeola	Jedna injekcia
	Pneumokoková infekcia	Jedna injekcia
	Hib a meningitída typu C	Jedna injekcia
3 roky a 4 mesiace	Záškrt, tetanus, čierny kašeľ a detská obrna	Jedna injekcia
	Osýpky, mumps, rubeola	Jedna injekcia
Dievčatá vo veku 12 až 13 rokov	Rakovina krčka maternice spôsobená ľudskými papilomavírusmi typu 16 a 18	Tri injekcie počas šiestich mesiacov
Deti vo veku 14 až 18 rokov	Tetanus, záškrt a detská obrna	Jedna injekcia
	Meningitída typu C	Jedna injekcia

Ak dieťa vymeškalo podanie niektorej z uvedených očkovacích látok, nikdy nie je neskoro dobehnúť to. Dohodnite si stretnutie so svojím všeobecným lekárom alebo opatrovateľom.*

*Upozorňujeme však, že s vakcínou proti rotavírusu nemožno začať, ak už dieťa dosiahlo vek 15 mesiacov. Viac informácií o očkovaní nájdete na www.publichealth.hscni.net alebo na www.nhs.uk/vaccinations